

Vladimir Șarov

Traducere de
Raluca Davicenco

Repetițiile

*Ceea ce dezvăluie Vladimir Șarov definește
secolul XXI, și nu numai în Rusia.*

The Times Literary Supplement

Apostolul Petru le-a grăit astfel evreilor: „Pocăiți-vă deci și întoarceți-vă la Dumnezeu, pentru ca să vi se șteargă păcatele, ca să vină din prezența Domnului vremuri de înviore, și El să-L trimită pe Cel pe Care L-a rânduit pentru voi, pe Isus Cristos, pe Care cerul trebuie să-L primească până la vremurile restaurării tuturor lucrurilor, fapt despre care Dumnezeu a vorbit încă din vechime prin gura sfinților Săi profeți”¹ (Faptele Apostolilor 3:19–21). Biserica acceptă o singură interpretare a acestor cuvinte, și anume că A Doua Venire a lui Isus se va întâmpla numai atunci când toți evreii se vor creștina, consemnând astfel izbânda celor dreți.

În 1939, Isaia Trifonovici Kobîlin și-a lepădat credința de evreu, iar seminția evreiască al cărei ultim fiu era s-a sfârșit odată cu el. Vreme de două mii de ani, poporul de încăpățânați (după cum îi numise Însuși Domnul) al lui Kobîlin a refuzat să se căiască și să urmeze credința cea dreaptă. Vreme de două mii de ani, evreii l-au făcut pe necurat să-și frece mâinile de mulțumire, căci au împiedicat cea de-A Doua Venire a Mântuitorului, pentru care se rugau și pe care o așteptau credincioșii de pretutendeni. Iar acum că pe pământ nu mai

¹ Biblia, traducere de Dumitru Cornilescu, 1924, ediție revizuită în 2016. În continuare, toate citatele din Biblie sunt preluate din ediția menționată.

călca picior de evreu, acum sosise clipa cea mare. Era vremea ca Fiul să Se înfățișeze credincioșilor în toată gloria Sa.

Am aflat despre dispariția evreilor chiar de la Kobilin, în 1965, pe când ne găseam la Tomsk, însă îmi voi începe istorisirea cu vreo șapte ani înainte de acea întâlnire și voi deschide cu alt subiect. În 1958, mi-am început studiile la Universitatea Kuibîșev (astăzi, orașelul se numește din nou Samara), la Facultatea de Istorie și Literatură. În aceeași toamnă, am cunoscut un bărbat care încerca să-L înțeleagă pe Dumnezeu. Bărbatul se numea Serghei Nikolaevici Ilin. Ne întâlneam în fiecare seară, fie iarnă, fie primăvară, și ne plimbam prin parcul de pe strada Libertății. Serghei mi-a propovăduit, apoi a dispărut din viața mea când a văzut că i-am înțeles povețele. Ilin era cu șapte ani mai mare decât mine, iar atunci când ne-am cunoscut, lucra ca ghid la Muzeul de Artă Alexandr Radișcev².

Eu însumi am fost botezat pe când aveam trei luni, cu consimțământul tacit al părinților mei, deși, practic, fără ca ei să știe. Am fost botezat de dădaca mea în satul ei natal, Troițkoe, aflat la vreo zece kilometri sud de Kuibîșev, pe malul Volgăi. La scurt timp după botez, dădaca a fost dată afară: se pare că suferea de o boală de piele destul de neplăcută, probabil psoriazis. Odată cu plecarea ei, a fost întreruptă și educația mea religioasă.

Ilin era pe jumătate rus, pe jumătate evreu. Mama lui, care se trăgea dintr-o familie rabinică veche, fusese botezată în ritul iudaic, iar strămoșii din partea tatălui nu erau nici ei mai prejos: fuseseră mari negustori care îi ajutaseră pe faimoșii rascolnici³ să-și construiască așe-

² Alexandr Nikolaevici Radișcev (1749–1802), scriitor rus. Sub influența scriitorilor iluminiști francezi, a scris *Călătorie de la Petersburg la Moscova*, care, sub forma unei înșiruii de tablouri ale vieții din Rusia feudală, conține un protest la adresa autocrației țariste. A fost arestat și condamnat la moarte în 1790, grațiat și apoi deportat în Siberia, unde a stat între 1790 și 1797. A murit în Sankt Petersburg în 1802.

³ Rascolnicii sau staroverii s-au separat în 1666 de Biserica Ortodoxă Rusă ca protest împotriva reformelor introduse de patriarhul Nikon al Moscovei între anii 1652 și 1666. Credincioșii de rit vechi desfășoară astăzi aceleași practici liturgice precum Biserica Ortodoxă Rusă înainte de implementarea reformelor.

zăminte pe malurile râului Irghiz. Poporul cu care Domnul făcuse un legământ și în sânul căruia fusese trimis Fiul Omului (deși niciun evreu nu se încrezuse în El) era împletit în pieptul lui Ilin cu națiunea care nu făcuse niciodată un legământ, însă care se încrezuse de la bun început în Cristos. Așadar, Ilin avea să fie mântuit. Sângele evreiesc nu se amestecase bine cu sângele rusesc, prin urmare fața bărbatului era destul de asimetrică. Îi plăcea mult să spună că în vremurile medievale ar fi fost considerat un sucub sau un incub însemnat cu pecetea diavolului și că ar fi fost ars pe rug. Acum că-mi îndrept din nou gândul spre Ilin, îmi dau seama cu uimire că, în timpul tuturor plimbărilor noastre, eu mergeam la stânga lui, așa că îmi amintesc numai de partea lui stângă, evreiască, tenebroasă și tristă.

Discursurile lui Ilin aveau un anume ritm, întocmai ca șirul gândurilor lui. La fel cum în timpul tururilor ghidate alegea să descrie numai momentele, obiectele și întâmplările cruciale și percutante din viața lui Radișcev și evita detaliile nesemnificative, ilustrând grosier momentele importante cu pasul său cadențat, așa făcea și cu Cristos: încercând să elucideze ce anume adusese El cu Sine pe pământ și ce le propovăduise evreilor și celorlalte popoare, Ilin evita cu bună știință să împartă templul înțelegerii sale în capele și altare și alegea să zidească numai temelii credinței personale; construia numai cadrul casei, însă nu și pereții ori acoperișul. Credința sa era clădită în deșertul străbătut de strămoșii care fugeau din Egipt. Credința sa putea fi zgâlțâită de toate cele patru vânturi.

În acel noiembrie, copacii de pe marginile aleii Noiabrskaja erau golași și grei ca niște stâlpi, iar plimbarea noastră semăna mai mult a itinerar; aveam un scop bine stabilit, un sens și o viteză de menținut. Ilin alegea piatra de care avea nevoie, apoi încetinea, târându-și exagerat picioarele, până găsea un loc unde să o pună. Odată ce punea piatra la locul dorit și îndeplinea această parte a planului, își relua grăbit pasul și mă prindea din urmă de parcă nici nu s-ar fi oprit. Simetria copacilor scotea în evidență inconsistența progresului lui

Ilin, care însă nici nu se sinchisea: pentru el, copacii nu serveau decât ca referință pentru dimensiunile și proporțiile construcției sale.

Îmi spunea: „Serioja, încrede-te cu totul în Dumnezeu, iubește-L, nu-L uita; nu te ascunde de El, spune-I absolut tot, și nu te rușina nici din pricina fericirii, nici din pricina tristeții pe care o simți. Încrede-te, cere și roagă-te. El îți este mereu alături. Fața Lui este veșnic întoarsă asupra ta. El are să te înțeleagă și are să te ajute.“ Dumnezeu ascultă toate rugile, spunea Ilin. Rugăciunile funcționează și rugăciunile sunt importante, mai ales pentru Dumnezeu. Rugăciunile reprezintă legătura dintre noi și El, cele care ne leagă pe noi, copiii Lui, rugăciunile ne fac pe noi creația Lui. Fără de rugăciuni, noi n-am fi nimic în ochii Domnului, și nici El în ochii noștri, și nu am ști nimic despre El și nu am crede în El.

Ilin spunea că, în Biblie, Dumnezeu creează și Dumnezeu Se odihnește, El suferă și jelește, simte tristețe și remușcare, El pășește, vede, grăiește, privește, aude, Își amintește, miroase, El iubește și pizmuiește, Se bucură și Se înfurie, pedepsește și iartă; El are ochi, urechi și mâini puternice în care ține sceptrul și sabia cea nimicitoare de dușmani. Tora Îl descrie pe Dumnezeu atât de uman nu din lipsă de cuvinte mai potrivite, și nu fiindcă primii oameni nu ar fi înțeles altfel de vorbe. Nu. Dumnezeu chiar este înfățișat așa și chiar simte toate cele descrise, căci furia noastră și bucuria noastră, remușcările și tristețile noastre, răspunsurile noastre la adevăr sau la minciună sunt de asemeni făcute după chipul furiei și al bucuriei Sale, întru asemănarea mâhnirii și a iubirii Sale.

Mai spunea Ilin și că nimeni nu-L cunoaște și nimeni nu-L poate cunoaște întru totul pe Dumnezeu, însă putem și trebuie să înțelegem partea pe care El o întoarce spre noi, partea umană. Domnul vrea ca noi să-L înțelegem, vrea de la noi mai mult decât credință, fapte bune, căință și urmarea Legii. Vrea ca noi, oamenii, să-L înțelegem, să fim copii, da, însă copii cu care Se poate înțelege, copii cu capul pe umeri. Altminteri, El nu ne-ar putea învăța și explica nimic, iar noi am fi străini unii față de ceilalți.

Ilin spunea că Cristos nu este numai adevăratul Dumnezeu și Fiul lui Dumnezeu – El este Dumnezeu-Omul, iar cele două firi ale Sale, cea divină și cea umană, nu pot fi nici despărțite, nici unite. Cele două firi întruchipează un întreg tocmai fiindcă amândouă vin de la Domnul și amândouă au fost făcute după chipul și asemănarea Sa, asemănându-se într-atât, încât sunt de nedespărțit întru Domnul. Ba chiar mai mult, Cristos Dumnezeu-Omul este metafora relației dintre oameni și Dumnezeu la momentul în care oamenii se vor căi și o vor apuca pe calea virtuții. Atunci și doar atunci nu numai că vom primi taina Împărtășaniei și Sfânta Cuminecătură – trupul și sângele lui Cristos – de câteva ori pe an, ci vom fi și uniți pe vecie întru Cristos, și întru El și alături de El vom fi uniți întru Dumnezeu.

Spunea Ilin și că Domnul nu poate face rău, fiindcă răul nu exista pe pământ înainte de apariția oamenilor. Se știa *despre* rău, însă Răul în sine nu se întrupase încă. Lumea era pe atunci ca un alfabet care ne fusese dăruit pentru a face bine, dar cu care se putea face și rău. Dumnezeu l-a făcut pe om și i-a dăruit celui dintâi puterea de a alege între bine și rău. Dumnezeu a crezut că omul, știind despre *rău* și știind puterea acestuia, va alege mereu *binele* și va face numai fapte bune, așadar lumea făurită de Dumnezeu la început *era* bună.

În rai, omul și-a trăit copilăria. Omul se juca, dădea nume animalelor și peștilor, păsărilor și copacilor, tuturor creaturilor cu care Dumnezeu Își umpluse lumea și care aveau să trăiască alături de el. Omul a aflat despre bine și rău în rai, însă a aflat mult prea devreme, pe când era doar un copil, iar sufletul său era crud. Prima faptă rea a omului a fost să încalce porunca Domnului și-apoi să fugă și să se ascundă. Păcatul nu a fost foarte grav, mai degrabă greșeala unui copil prostuț, însă, odată apărut pe lume, răul a început să zămislească mai mult rău și s-a înmulțit teribil. Iar sufletul omului, nedeprins să deosebească binele de rău, a contribuit, din neștiință, la răspândirea răului. Ne luptăm cu răul și, fiindcă ne imaginăm că acesta există numai în exteriorul nostru, credem că, prin lupta noastră dreaptă împotriva răului, noi suntem buni – dar ne înșelăm. Și oamenii care

luptă pentru partea adversă cred despre sine că luptă de partea binelui și că, luptându-se cu noi, se luptă de fapt cu răul. Iar răul în aceste două ipostaze ale sale se unește într-un rău nou, mai mare. Noi nu înțelegem – sau uităm – că binele este cu totul altceva, că binele este ceva vizibil tuturor oamenilor și că binele rămâne același din orice unghi l-ai privi.

Ilin spunea că răul este o îndepărtare de Dumnezeu. Răul este zidul ridicat între noi și El: noi nu-L putem vedea pe Dumnezeu nici peste, nici prin acest zid, așadar rămânem prizonieri într-o lume fără de Dumnezeu, rămânem de unii singuri, și-atunci, fermecați de singurătatea asta nouă, care înseamnă că nu mai suntem vegheați de nimeni și putem face rele după placul inimii, păcătuim, păcătuim și iar păcătuim. Zidul dintre noi și Dumnezeu crește pe zi ce trece, credința noastră slăbește, iar în jurul nostru nu se mai găsește decât rău, răul în care ne cufundăm și ne înecăm. Însă chiar și atunci, Dumnezeu ne va auzi și ne va salva, dacă printre noi se găsește măcar un suflet gata să se căiască și să se întoarcă în brațele Sale.

Ilin spunea că mulți sunt de părere că evreii Vechiului Testament nu s-au prea purtat cum s-ar cădea aleșilor lui Dumnezeu. Au ucis mulți nevinovați, s-au lepădat de Dumnezeu și L-au trădat, așa că e greu de înțeles ce-i așa special la ei. Tot evreii sunt cei care cred că Ecleziastul sau Cântarea Cântărilor nu sunt de inspirație divină și nu înțeleg cum de au devenit canonice. Ei nu reușesc să priceapă că Vechiul Testament reprezintă o discuție între Dumnezeu și oameni, practic cea mai importantă discuție pe care o va purta vreodată omul. Absolut tot ce se regăsește în cărțile Vechiului Testament, toate trădările, lepădările și greșelile, toate acestea s-au petrecut aieva. Vechiul Testament ilustrează viața omului, povestea întoarcerii sale la Dumnezeu, și nu există nimic mai important pe lume decât povestea aceasta, sau oricare dintre etapele sale, care reprezintă o parte a călătoriei către Dumnezeu: bun sau rău, fiecare pas al acestei călătorii trebuie păstrat cu totul și trebuie redat cu exactitate, întocmai cum s-a întâmplat. La fel cum trebuie reținut și amintit cel care a pășit.

Mai spunea Ilin și că viața pe care Cristos, Fiul lui Dumnezeu, a petrecut-o pe pământ a consemnat o perioadă fără precedent—atât pentru Dumnezeu, cât și pentru om și pentru toate cele știute de Dumnezeu și de om. Timpul petrecut de către Dumnezeu pe pământ înainte de nașterea Mântuitorului, cum ar fi cele șapte zile ale Creației, nu se compară defel cu cei treizeci și trei de ani petrecuți de Cristos printre oameni. Pentru a fi mai aproape de om, Cristos S-a înduplecat până și cu trecerea timpului. Iar concluzia trasă atât de Dumnezeu, cât și de om, după acești treizeci și trei de ani de apropiere dintre om și divinitate—iar aici mă refer nu numai la cei care I-au ascultat cuvântul, ci mai degrabă la Dumnezeu și Omul care se împletesc în pieptul lui Cristos —, este că totul a luat naștere tocmai în vremea celor treizeci și trei de ani, și numai după ce a petrecut acești ani cunoscându-i pe oameni printr-un singur trup, de parcă i-ar fi cuprins pe toți înlăuntrul Său, acolo unde nu putea fi vorba de separare sau de perspectivă exterioară, numai atunci S-a dus El să propovăduiască celor aleși—ei bine, această experiență a conviețuirii a constituit temelia următorilor două mii de ani de istorie. Fără acei treizeci și trei de ani, nu am putea înțelege nimic nici din evenimentele Vechiului Testament, nici din ceea ce a urmat.

Mai spunea Ilin și că, din momentul în care au apărut evreii pe pământ, legătura lor cu Dumnezeu s-a întrupat prin credință, rugăciune zilnică și jertfă. Și prin încă ceva: faptul că Dumnezeu i-a ales pe ei, că soarta și istoria lor au însemnat mai mult pentru El decât soarta și istoria oricărei alte seminții. La urma urmei, la zămislirea lor, Domnul a coborât pe pământ, le-a grăit și i-a sfătuit, deși mai târziu discuțiile acestea au devenit tot mai rare. Când evreii s-au înmulțit, au rămas legați de Dumnezeu, ca și până atunci, prin rugăciune și jertfă, însă Moise a primit de la El și Legea, pentru a-și îndruma poporul și a clădi primul lăcaș al Domnului, și anume Templul. Când poporul păcătuia și se lepăda de Dumnezeu, fapte care se petreceau destul de des, Dumnezeu le trimitea profeți care să-i readucă pe evrei pe calea cea bună și dreaptă și să-i îndrume, ca pe orbi, pe calea adevărului.

Vladimir Șarov este un fenomen unic în literatura rusă. Pentru a înțelege Rusia, trebuie să-i citești romanele. Își simțea patria și istoria ei ca nimeni altul. Proza lui nu e doar suferință provocată de trecutul Rusiei, ci și un țipăt la gândul viitorului ei. Iar acest viitor este deja prezent.

Mihail Șișkin

Moscova, secolul XVII. Patriarhul Nikon a reconstituit Orașul Sfânt al Ierusalimului pe pământ rusesc și i-a poruncit unui regizor să pună în scenă cele mai importante evenimente din Noul Testament, pentru a grăbi astfel cea de-a Doua Venire a lui Cristos. Actorii sunt însă aleși dintre țăranii simpli, neinstruiți, și nimănui nu-i este îngăduit să joace rolul Mântuitorului. Anii trec fără ca Mesia să apară, actorii sunt persecutați, arestați, exilați și, în cele din urmă, copiii lor le preiau rolurile. În mod absurd sau poate revelator, repetițiile continuă, iar credința oamenilor rămâne neștirbită. Romanul se concretizează, astfel, într-o reflecție uluitoare asupra artei, istoriei, religiei și identității naționale.

